

Ey odamlar, sizlar bu yerda yuribsizlar, masjidda esa Muhammadning (sav) meroslarini tarqatishyapti

21:37 / 27.04.2016 2786

Абу Ҳурайра (р.а.) бир куни бозорга кириб: "Эй одамлар, сизлар бу ерда юрибсизлар, масжидда эса Мұхаммаднинг (сав) меросларини тарқатишаپты", дедилар. Одамлар бозорни ташлаб, масжидға югуришди. Бир пасдан сүнг қайтиб келишиб: "Эй Абу Ҳурайра, биз мерос тарқатилаётганини күрмадик", дейиши. У киши: "Нимани күрдинглар?" деб сўрадилар. "Бир қавм Аллоҳни зикр қилаётганини, Қуръон ўқиётганини күрдик" дейиши. Абу Ҳурайра: "Ўша нарсалар Мұхаммад (сав) меросларидир" дедилар. Демак, навбатдаги ҳадис билан танишамиз.

Абу Ҳурайра (р.а.) дан ривоят қилинади, Пайғамбар (сав) "кимга илмсиз равишда фатво берилса, гуноҳи унга фатвони берган кимсага бўлади". "Кимки ўз биродарига тўғрилик бошқа тарафда эканлигини билиб туриб бошқа бир ишни кўрсатса батаҳқиқ унга ҳиёнат қилган бўлади" дедилар. Бу ҳадиси шарифни имом Абу Довуд ва имом Ибн Можалар ривоят қилган эканлар. Пайғамбаримиз (сав) ўзларининг ушбу ҳадиси шарифларида икки мухим масалани баён қилмоқдалар, 1 "илмсиз кишини фатво бериши мумкин эмаслиги", 2 "билиб туриб бировга нотўғри йўл кўрсатиш ҳиёнат эканлиги". Бир мусулмон инсон ўзи қилмоқчи бўлган ишини Аллоҳнинг амрига мувофиқ бўлишини ислом шариатига мос бўлишини хоҳлади. Аммо уни қандай қилса тўғри бўлишини билмади, бориб бир кишидан ўша ишнинг ҳукмини сўради. Чунки ўша одам бу ҳукмни билса керак деб ўйлайди, шунинг ундан сўрайди. Аслида ўша фатво сўралган одам, фатво беришга қодир бўлмаса, мазкур ишнинг ҳукмини аниқ ва ишончли равишда билмаса, билмайман деб айтиши керак. Аммо билмасаю ўзича тахмин билан нотўғри жавоб берса, сўраган одам соф ният билан Аллоҳнинг динининг ҳукми шу экан деб, ҳалиги нотўғри ишни қилса нима бўлади? Унда ҳудди ҳадисда айтилганидек "кимга илмсиз равишда фатво берилса, гуноҳи унга фатвони берган кимсага бўлади". Чунки нотўғри ишнинг содир бўлишига ўша илмсиз равишда фатво берган киши сабаб бўлди. Агар у нотўғри фатво бермаганида ҳалиги одам бошқа биладиган одамдан сўраб, билиб, ишини тўғри ҳолда амалга оширган бўлар эди. Нотўғри фатвога ишониб, нотўғри ишни савоб ниятида қилган кишига эса гуноҳ бўлмайди.

Аммо у киши фатвони нотұғри эканини билиши билан үша ишни тұхтатиши лозимдур. Иккінчи бор ҳалиги жоқил кишидан фатво сұрамаслиги ҳам лозим, үзи учун ишончли, тақводор, инсофли ва билимдон устоз топиб олиб үшандан сұраб иш қилиши керак. Яна бошқа бир киши келиб бирордан маслаҳат сүради, "фалон нарсаны амалга оширишим учун қайси йүлни тутмоғим керак" деган савол берди. Сұралған одам үша нарсаны амалга ошириш учун қайси йүлни тутса бўлишини яхши билади. Аммо үзига ишониб, йўл сўраган одамни билиб туриб, бошқа нотұғри йўлни кўрсатади, бундай алдамчи одамни ким деб баҳолаш мумкин? Уни ушбу ҳадисда қуйидагича баҳоланмоқда, "кимки ўз биродарига тўғрилиги бошқа тарафда эканлигини билиб туриб, бошқа бирни ишни кўрсатса, батаҳқиқ үнга ҳиёнат қилган бўлади". Бу жойда "ўз биродарига" иборасига эътибор берайлик. Бундан орасида биродарлик алоқаси бор одамдга нисбатан мазкур ишни қилиб бўлмаса ҳам биродар бўлмаган кишиларга нисбатан қиласверса бўлар экан деган тушунча келиб чиқмайди. Муомала бобида Ислом барча инсонларни бир-бирига биродар деб билади. Ислом ҳукми бўйича хатто ғайридинларга ҳам ёлғон гапириб, уларни алдаб бўлмайди. Шунинг учун ҳам ушбу ҳадиси шарифда барча одамларни инсоният бўйича биродарлиги кўзда тутилмоқда. Одатда ишончга омонатга ҳиёнат қилган одамни хойин дейилади. Бир одам иккинчисига ишониб, ундан бир ишни қандай қилиб сўраши омонатдур, үша сұралған одам ишончни оқлаб тўғри жавоб берса, омонатга ҳиёнат қилмаган бўлади. Агар у билиб туриб бошқа нарсаны айтса, омонатг ҳиёнат қилган бўлади. Демак бирор қайси бир нарсаны сўраса ҳам билиб, аниқ жавоб бериши керак. Билмай туриб жавоб бериш гуноҳ бўлади, билиб туриб нотұғри жавоб бериш эса катта ҳиёнат бўлади. Энди ушбу ҳадиси шарифдан олинадиган фойдаларни қисқача кўриб чиқайлик. 1 фойда "бир масалани аниқ билмай туриб фатво бериш мумкин эмаслиги", 2 "бир масалани билмай туриб фатво берган одам гуноҳкор бўлиши", 3 "нотұғри фатвога унинг нотұғри фатволигини билмай амал қилган одам гуноҳкор бўлмаслиги", 4 " сўралған масалани билган одам тўғри жавоб бериши зарурлиги", 5 тўғри йўлни билиб туриб бошқа йўлни кўрсатиши хоин ва гуноҳкор эканлиги".